

MGL

Lutz Hübner

VILA BLOK EVROPA

KONTAKTI

Mestno gledališče ljubljansko, Čopova 14, 1000 Ljubljana, Slovenija

(Ljubljana City Theatre, Čopova 14, 1000 Ljubljana, Slovenia)

Hišna centrala (Central operator) **+386 (0)1 4258 222**

Tajništvo (Secretary) **+386 (0)1 4257 148**

Blagajna (Box office) **+386 (0)1 2510 852**, odprto vsak delavnik od 12. do 18. ure in uro pred predstavo

(open Monday to Friday from 12 a.m. to 6 p.m. and an hour before start of performance),

e-naslov (E-mail) **blagajna@mgl.si**

E-naslov (E-mail) **info@mgl.si**

Spletno mesto (Web site) **www.mgl.si**

Barbara Hieng Samobor, direktorica in umetniška vodja (General Manager and Artistic Director)

Petra Bizjak, direktoričina pomočnica – poslovna vodja (Assistant General Manager)

Janez Koleša, direktoričin pomočnik za tehnične zadeve (Assistant General Manager – Technical)

Simona Belle, vodja službe za odnose z javnostmi in trženja (Head of Public Relations and Marketing)

tel. +386 (0)1 4258 222

Katarina Koprivnikar, Katarina Oblak (nadomeščanje), vodja projektov (Project Manager)

tel. +386 (0)1 4258 222

Helena Štrukelj, koordinatorica in planerka programa (Programme Coordinator and Planner)

tel. +386 (0)1 4440 309

Petra Setničar, koordinatorica obiska (Visit Coordinator)

tel. +386 (0)1 4258 222

Urša Petelinek in Rok Špacapan, blagajnika in informatorja (Box office and Information)

tel. +386 (0)1 2510 852

Eva Mahkovič, dramaturginja in vodja mednarodnega oddelka (Dramaturg and Head of International Department)

Petra Pogorevc, dramaturginja in urednica Knjižnice MGL (Dramaturg and Editor)

Ira Ratej, dramaturginja in vodja izobraževalnega programa (Dramaturg and Head of Education)

Alenka Klabus Vesel, dramaturginja in arhivarka (Dramaturg and Archivist)

Martin Vrtačnik, lektor (Language Consultant)

Mojca Višner, oblikovalka (Designer)

Javni zavod Mestno gledališče ljubljansko, ustanoviteljica Mestna občina Ljubljana

Program gledališča financirata Ministrstvo za kulturo RS (iz proračuna Republike Slovenije) in MOL.

Svet Mestnega gledališča ljubljanskega (Board of Ljubljana City Theatre)

Alen Jelen (predsednik), **mag. Mojca Jan Zoran** (namestnica predsednika), **Špela Knoi**, **Mateja Kapš**, **Sašo Dragaš**

Strokovni svet Mestnega gledališča ljubljanskega (Professional Board of Ljubljana City Theatre)

Tone Peršak (predsednik/President), **Sandi Jesenik** (namestnik predsednika/Deputy President),

prof. Tomaž Gubenšek, **Darja Hlavka Godina**, **Eva Mahkovič**, **Matej Puc**

Ustanoviteljica

Mestna občina
Ljubljana

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

VSEBINA

- 5 Eva Mahkovic **MAY WE LIVE IN PRECEDENTED TIMES**
- 13 Ignac Fock **PUSTA HIŠA**
- 23 Nina Granda **KRALJICA DOMA IN NJEN PROBLEM BREZ IMENA**

Lutz Hübner

VILA BLOK EVROPA

Richtfest, 2012

Komična drama

Prva slovenska uprizoritev

Premiera 1. aprila 2025

Prevajalka, avtorica priredbe in režiserka **BARBARA HIENG SAMOBOR**

Dramaturginja **EVA MAHKOVIC**

Scenograf **DARJAN MIHAJLOVIĆ CERAR**

Kostumografka **BJANKA ADŽIĆ URSULOV**

Avtor glasbe **VAL FÜRST**

Lektorica **MAJA CERAR**

Oblikovalec svetlobe **ANDREJ KOLEŽNIK**

Oblikovalec zvoka **SAŠO DRAGAŠ**

V predstavi so uporabljeni odlomki iz del Roxane Gay in nekaj citatov iz predavanj zgodovinarja Timothyja Snyderja.

V predstavi je uporabljen odlomek iz komada *Breakin' Up the House* Colina Jamesa.

Vodji predstave **Sanda Žnidarčič** in **Selena Trontelj**

Šepetalki **Nataša Pevec** in **Selena Trontelj**

Tehnični vodja **Janez Koleša**

Vodja scenske izvedbe **Matej Sinjur**

Vodja tehnične ekipe **Boris Britovšek**

Tonska tehnika **Sašo Dragaš** in **Matija Zajc**

Osvetljevalca **Andrej Koležnik** in **Aljoša Vizlar**

Frizerke in maskerke **Anja Blagonja**, **Sara Dolinar** in **Alja Pečelin**

Garderoberki **Sara Kozan** in **Dijana Đogić**

Rekviziter **Andrés Alejandro Klemen**

Sceno so izdelali pod vodstvom mojstra **Vlada Janca** in kostume pod vodstvom mojstric **Irene Tomažin** in **Branke Spruk** v delavnicah MGL.

Igrajo

VERA, lastnica nepremičnin **AJDA SMREKAR**

LUDGER, lastnik podjetja LudgerLudger **GREGOR GRUDEN**

ANJA, vodja mladinskega centra **TINA POTOČNIK VRHOVNIK**

KOLMAN, poslovnež **JOSEPH NZOBANDORA – JOSE**

BRIGITA, zgodovinarica **BERNARDA OMAN**

SERGEJ, bivši lastnik restavracije **BORIS OSTAN**

MIHAELA, čelistka **KARIN KOMLJANEC**

FRENK, ravnatelj glasbene šole **TOMO TOMŠIČ**

MILA, pravnica **KLARA KUK**

ALEKS, zdravnik specializant **MATEVŽ SLUGA**

DEMIAN HRIBAR, arhitekt **MATIC LUKŠIČ**

MLADA ŽENSKA **LARA WOLF** k. g.

Ajda Smrekar

Eva Mahkovic

MAY WE LIVE IN PRECEDENTED TIMES

Ne verjamem v varnost. Enostavno vem, česa se moram bati. Vem, da se moram bati vsega. Ker sem že bila ranjena, moram biti pripravljena, da se to spet zgodi. Kdaj pa kdaj se celo sama spravim v nevarne situacije. Mislim si, pojma nimate, kaj vse lahko prenesem. Človeška vzdržljivost me fascinira, verjetno celo preveč, ker o življenju pogosto razmišljam bolj o nečem, kar se zdrži, ne pa živi. Na razumski ravni mi je jasno, zakaj so različna varnostna opozorila nujna. V resnici pa me varnostna opozorila motijo. Ko vidim varnostno opozorilo, se ne počutim varno. Ne počutim se zaščiteno. Nasprotno, presenečena sem, da še obstajajo ljudje, ki kljub vsem dokazom o nasprotnem še vedno verjamejo v varnost in zaščito.

(Uvodni monolog Mlade ženske v priredbi Hübnerjeve igre *Vila blok Evropa*.)

Life is aggressive, life is fragile. (Moto, ki ga ima moja mami, anesteziologinja na Onkološkem inštitutu, zapisanega v bio na svojem instagram profilu.)

15. marec 2025 je. Ko v soboto zvečer v MGL pišem ta tekst za gledališki list, v Beogradu v Srbiji poteka študentski protest *15 za 15*; na ulicah je pol milijona ljudi, to je menda največji shod v zgodovini države. Pred dvema tednoma, v petek, 28. februarja, smo prek You Tube posnetka sestanka Trumpa in Zelenskega lahko spremljali razpad koncepta diplomacije. Na robu Evrope divjata dve vojni, triletni rusko-ukrajinski konflikt in več kot enoletni genocid v Gazi. Evropa sprejema ukrepe za pospešeno oboroževanje. V zadnjih desetih dneh sem zaradi padca

delnic Vanguard S&P 500 izgubila precej denarja; vrednost še pada. Na začetku leta je gorel Los Angeles: v štirinajstih požarih, ki so trajali od 7. do 31. januarja, je bilo uničenih 18 000 domov, med njimi tudi hiše bogatih in slavnih. Malo pred tem je podobno lastno katastrofo doživela moja družina; ko to pišem, iz tega še nismo splezali. Vmes za neki drug projekt berem dnevnik Bertolta Brechta iz obdobja 1938 in 1942; v njih vidim vse preveč podrobnosti s svetom, ki ga živim. Pred štirimi dnevi je bila peta obletnica začetka epidemije covida-19; od takrat skoraj ne spoznam več svojega obraza, še manj pa prepoznam druge dele sebe, svoje cilje in ideale, svoja prizadevanja, to, kaj bi rada v življenju dosegla. Mislim, da sem se v zadnjih petih letih zelo izčrpala in izgubila veliko upanja. Zdi se, da je svet v razsulu in gre zelo hitro na slabše.

Ko se zjutraj / *nedelja, 16. marec 2025* / zbudim, me na strani RTV MMC pričaka novica, da je v požaru v nočnem klubu Pulse v kraju Kočani v Severni Makedoniji umrlo 59 ljudi, najmanj 155 pa je poškodovanih. Ko gledam posnetke ognja, ki se dan po katastrofi pojavijo na YouTubeu, iskrice, ki v sekundi skoraj neopazno vžgejo strop, ki trenutke kasneje postane podoba pekla, mi je slabo (ker sem nekaj podobnega pred kratkim videla tudi sama). / Zdi se, da je svet v razsulu in gre zelo hitro na slabše.

Svet je v razsulu in gre zelo hitro na slabše in zdi se, da smo kljub neštetim varnostnim opozorilom, s katerimi je prepojena zahodna civilizacija / *kajenje prepovedano / na gradbišču obvezna čelada / alergeni 1, 3, 7, 8 / izdelek lahko vsebuje sledi soje, laktoze in oreškov / priporočene dnevne količine odmerka se ne sme prekoračiti* (to sem ravnokar prebrala z embalaže Cedevite) / *pred uporabo se posvetujte z zdravnikom ali farmacevtom* /, da smo kljub vsem tem opozorilom, ki morajo biti zapisana in za katera smo naučeni, da jih bolj ali manj ne upoštevamo, vedno manj varni; ta varnostna opozorila so tam, *samo da so*, in bolj kot uporabnike ščitijo sistem. Besede Mlade ženske (dodanega lika, ki ga Hübner ne napiše), v veliki meri povzete po knjigi *Bad Feminist* Roxane Gay, da varnost v resnici ne obstaja, to je samo družbena utvara, konsenz, ki varuje sistem, še nikoli / *še nikoli v času, ko sem živa jaz* / niso bile tako resnične.

Dramsko besedilo *Vila blok Evropa* nemškega dramatika, igralca in režiserja Lutzja Hübnerja (1964), v originalu *Richtfest*, drama, ki jo je leta 2012 napisal v sodelovanju s pisateljico in igralko Sarah Nemitz (prav tako letnik 1964), ne skriva, da gre za metaforo o (sodobni) Evropi. Skupina ljudi različnih poklicev in generacij, ki se med sabo večinoma ne poznajo (vsaj še ne prav dobro), se odloči, da bodo skupaj gradili nepremičnino in sčasoma skupaj tudi sobivali. Čeprav nihče med svežimi *izbirnimi sorodniki* (kot si pravijo v začetnem entuziazmu) ni prav slabo situiran, med njimi obstajajo finančna odstopanja, ki seveda pomenijo tudi odstopanja v poziciji moči: kdor ima več kapitala, ima tudi več besede, in začetne fraze *sodelovanje, skupnost, solidarnost, socialni kapital, skupni fond*, ki jih prepoznamo tudi iz vsakdanjega (zahodnega) diskurza, se hitro razblinijo; teorija in praksa nista eno in isto, in Hübnerjeva dramska pisava je dovolj spretna, da na krivca za propad projekta Vila blok Evropa ni enostavno pokazati s prstom. Kar nekdo okliče za solidarnost, to se drugemu zdi okoriščanje.

V priredbi, ki Hübnerjevo dramsko besedilo prilagodi za slovenski kontekst in ga zelo neposredno umesti

Gregor Gruden

Tina Potočnik Vrhovnik

v Evropo, Slovenijo, center Ljubljane tukaj in zdaj (med študijem poskušamo besedilo v detajlih prilagajati aktualni družbenopolitični situaciji in lokalnemu nepremičninskemu trgu), je še bolj očitno, da pred nami na odru niso samo liki, ampak odsev celine Evropa: njena razpršena identiteta, razlike in podobnosti in aktualni trud, da bi se na hitro poenotila in nekako obdržala skupaj (vse to lahko med študijem za predstavo spremljamo v vseh medijih). Pripredba v konstelacijo bodočih prebivalcev luksuzne nepremičnine v centru mesta (sveta) vpeljuje Brigito, zgodovinarico, ki se izrazito zanima za aktualno družbenopolitično dogajanje in dejavnosti in konflikte *gradbene skupnosti* komentira skozi povečevalno steklo. *A vam se zdi* (to ime) *fajn?* Brigita komentira odločitev, da se bo blok imenoval *Evropa*, kot da bi že vnaprej vedela, da je visokoleteči projekt obsojen na propad.

BRIGITA: Eden od problemov Evrope je, da nima skupne zgodovine. Evropa je nastala iz delčkov razpadlih imperijev. Če nič ne veš o zgodovini, si dozveten za nove izmišljene mite. Vsi veliki imperiji so v petdesetih, šestdesetih in sedemdesetih letih izgubili vojne v Aziji in Afriki. O tem se danes seveda ne učijo. Učijo pa se vsaj tega, da nas je izkušnja druge svetovne vojne naučila sodelovanja. Ko so veliki imperiji v 20. stoletju razpadli, jim ni preostalo drugega, kot da so svoje ostanke združili. Razpad imperijev sovпада v vzpostavitev evropskih integracij.

Hübnerjevo izvirno besedilo (kot tudi pripredba) nimata protagonist, ki bi ga bilo mogoče zlahka določiti. Protagonist je skupnost, znotraj katere so kljub razlikam v hierarhiji vsi delčki na koncu nekako podobno pomembni; četudi njihova stališča mogoče niso enakovredna, si vsi vzamejo besedo in jih izrazijo. Skupino na videz vodita (najpremožnejša) Vera in Ludger, ki sta tudi iniciatorja sodelovanja, vendar za njunim idealom skupnega bivališča ni prave ideologije. Zdi se, da je še najbližje protagonistu z vizijo arhitekt Demian Hribar, ki je bodoče skupno prebivališče zasnoval v skladu z nekakšnimi skupnimi ideali, s katerimi so se vsaj v izhodišču strinjali vsi. Demian je edini, ki govori o estetiki in o transformativni moči lepote:

DEMIAN: Nočem biti banalen, ampak prostor določa človeka. Prostori, ki sem jih ustvaril, so transparentni, razkošni, širokopotezni. Prostori lahko ljudi spreminjajo. Če bi gradil samo po vaših potrebah in ad hoc svetovnih nazorih, bi nastala bajta s prizidki. Potrebujemo enotno estetiko.

Demian je zelo točen v teoriji, zelo malo pa ve o praksi, psihologiji in človeški naravi.

Člani *gradbene skupnosti* se enkrat na teden ob večerih (zakaj zvečer; že večerna srečanja z vinom in filipinskim kateringom nakazujejo na preveč dekadence in premalo realizma, #Evropa) srečujejo na parceli, kjer naj bi v prihodnosti zraslo njihovo skupno bivališče. V omarici, ki jo je nekdo (tako si predstavljam) odvrigel ob potopne smetnjake, živi / *ali vsaj začasno obstaja* / Mlada ženska; edini lik, ki z gradbeno skupnostjo ni povezan in z drugimi (razen v enem prizoru) nima interakcije. Problemi Mlade ženske so popolnoma ločeni od problemov

gradbene skupnosti, zdi se, da je naredila vse, da bi se od sveta čim bolj oddaljila, četudi je to (v resnici) kajpada nemogoče.

Čeprav sem prisiljena živeti v eni ali drugi variaciji *gradbene skupnosti* (ravno prejšnji teden sem imela sestanek etažnih lastnikov, nočna mora vsake pomladi), se najbolj identificiram z Mlado žensko. Odkar sem zaključila šolanje in je leta 2008 nastopila recesija, poslušam, da živimo v UNPRECEDENTED TIMES. Frazo ponavljajo filozofi, teoretski teksti, mediji, memi in tiktok. Kovid, vojne, požari, nepredstavljive globalne katastrofe, nepričakovane osebne katastrofe, nenehno nižanje standarda, vedno manj časa, strah, nenehen strah / svet, ki je v razsulu in gre zelo hitro na slabše / hitro / za vse si že prepozna / naredila bi vse, da bi se od sveta čim bolj oddaljila / naredila bi marsikaj, da časi, v katerih živim, v retrospektivi ne bodo tako *zanimivi*, tako polni dogodkov, kuge in vojn /, in vendar je to nemogoče. Lahko se samo usedeš med smeti in malo razmišljaš / *življenje kot nekaj, kar se zdrži, ne pa živi*.

Joseph Nzobandora - Jose

Bernarda Oman

Ignac Fock

PUSTA HIŠA

Ljubljana, 3. decembra 1932

V odgovor na Vaše cenjeno pismo z dne 28. t. m. si Vam dovoljujem predložiti nadaljno risbo z dvema varijantama k skici, katero ste zadnjič odbrali. Varijanti predstavljata vhodno stran Vašega doma in sta zajeti iz čutenja, katero se je odražalo pred 2–3 sto leti v naših krajih. Upam in želim, da sem se s temi skicami do dobršna približal Vašemu okusu in ustregel Vašim željam in zahtevam.

[...]

Zadnjega odstavka Vašega pisma sem bil zelo vesel, ker mi naznanja, da se bodo disonance v najinih nazorih, ki so se že spočetka pojavile, lahko uredile, in to tudi želim iz vsega srca, ker sem arhitekt ter živim zgolj v umetnosti in so mi vse zadeve, ki imajo čisto številčno in kupčijsko bazo, do skrajnosti zoperne. Sedaj Vam je gotovo razumljiv moj odpor proti vsem zahtevam, ki ste jih iznesli v Vašem dopisu kot odgovor na moje pismo z dne 17. t. m.

Doslej ste se mogli že uveriti, da imam resno voljo podati Vam nekaj resnično dobrega, lepega, da ne rečem kar naravnost umetniškega; da se bom docela potrudil Vam povsem ustreči – zato Vas pa lepo prosim, ne zahtevajte od mene stvari, za katere se nisva domenila, katere bi mene kot stvaritelja lepega le trapile, Vam pa prav nič ali pa le zelo malo koristile.

[...]

Apeliram na Vašo uvidevnost in generoziteto, ker le če bodo vladali med nama prisrčni odnošaji, bom imel jaz res veselje do dela in bo tako podana garancija, da bo Vaš dom umetniški juvel, katerega bo veselo vsako oko.

*V tej nadi ostajam z odličnim spoštovanjem
Vam udani*

Ing. Herman Hus

Pismo je del obsežne korespondence med arhitektom Hermanom Husom in mojim pradedkom, ki je pri Husu naročil načrte za družinsko hišo. Hus, Plečnikov in Vurnikov študent ter eden pomembnejših predstavnikov modernizma in zlasti medvojnega funkcionalizma pri nas, je bil malo poprej izgotovil Mali nebotičnik in si je v podobnih proporcijah in estetiki zamislil tudi to, mnogo manjšo hišo v Kranju. Prve skice prikazujejo modernistično vilo čistih linij iz dveh krakov, z vogalnim stolpičem, ravno streho in polkrožnimi vogalnimi balkoni. Oziroma *moderno štirioglasto stavbo, ki pač ne predstavlja nobene umetnine v zamisleku*, kot se je na idejne skice odzval pradedek (pismo z dne 24. 11. 1932). Ker zoper njegov pragmatizem ni zalegel noben umetniški apel, se je sicer plodoviti arhitekt, ki pa je nasploh veljal za poslovno precej nespretnega in upogljivega (o čemer pričajo tudi pisma), postopoma odrekel tako estetskim kot idejnim stališčem in projekt popolnoma prilagodil zahtevam naročnika. Sredi tridesetih je tako zrastle stavbe, ki je bliže diskretnemu historizmu kot avtorjevim modernističnim načelom. Samo na vogal umeščeni balkon, in navsezadnje prehajajoči materiali v detajlih, razkrivajo provenienco arhitekta, ki pa bi se ob pogledu na svoje delo dandanes zgrozil še mnogo bolj, kot se je spriči pomanjkanja estetskega čuta pri korespondentu. Potem ko je stavba nekajkrat zamenjala lastnike in uporabnike na način, ki bi ga denimo roman in gledališče znala zmerom znova tendenciozno izrabiti, zato se mu je bolje ogniti, je zdaj opremljena s PVC okni in z montažnimi stenami razdeljena na ducat stanovanj. Seveda nikakor ne v duhu solidarnosti, pač pa na račun tem večjega – veleposestniškega – zaslužka iz naslova najemnin.

Arhitekturna umetnost je obtežena s posebno odgovornostjo, ker kljub dejstvu, da je umetnost, ne bi mogla obstajati zunaj svoje praktične namembnosti, ki pa je takšna, da vpliva na človekov bivanjski prostor, saj ga neposredno ustvarja. Nič presenetljivega torej, da samo korak loči temelje, zidove in streho do prisposodbe oziroma simbola posameznika, družine ali družbe neke dobe; konec koncev je *hiša* leksikalizirana metonimija, ki označuje družino in celo rodbino, kakršna večinoma ne prebiva v hiši, pač pa v stavbi z občutno večjim tlorisom in stroški izgradnje.

Prisotnost stanovanjske arhitekture v književnosti se zato, celo ob izrazitem pripovedovalskem navdušenju nad arhitektonskimi detajli, le težka izogne tem zakonitostim. Poejeva gotska pripoved *Konec Usherjeve hiše* se zaključuje s sesutjem stavbe, ki obenem simbolizira propad rodbine. Duh oboževane, a v resnici zlovesče, manipulativne Rebecce v istoimenskem romanu *Daphne du Maurier* je neločljiv od idiličnega Manderleyja, ki konča v zubljih in šele tedaj prinese pomiritev in svobodo pripovedovalki, glavni junakinji, nesojeni novi gospodarici dvorca. Slednji posebja spomin, obsesijo, celo zločin, pa tudi pretekli čas in njegovo etiketo. Podobno bi lahko gledali na *Darlington Hall* v Išigurovih *Ostankih dneva*: predstavlja stari red, imperialno Britanijo in predano služenje obojemu, ki je od butlerja Stevensa terjalo potlačenje čustev in ambicij; stavba je simbol slepe navezanosti na minuli čas, a zato tudi neizrečenega obžalovanja. Julio Cortázar, takoj za Borgesom največji mojster latinskoameriške kratke proze, je leta 1946 pod očitnim Poejevim vplivom napisal zgodbo *Zavzeta hiša*. Sestra in brat, zadnja potomca aristokratske družine, v tihi, melanholični rutini prebivata v družinski hiši v Buenos Airesu, ki jo postopoma, po

Boris Ostan

Karin Komljanec

sobah, krilih in nadstropjih, zavzema neznana entiteta, vse dokler je lastnika resignirano ne zapustita, zakleneta za seboj in ključ odvržeta v odtok. Tudi Cortázarjeva hiša je arhitektonska nostalgija, predvsem pa je to Argentina v primežu peronizma – čeprav bi entiteto, ki se polašča bivališča, lahko vzeli za prisposodbo kateregakoli totalitarizma ali nasploh politik, ki še na subtilnejše načine stiskajo človeka v kot in ga celo dobesedno izrinjajo iz njegovega bivanjskega prostora.

Pradedkova korespondenca z arhitektom Husom, ki se mestoma res bere kot literatura, pa hkrati ne dopušča sleherne literarizacije in še manj romantizacije nepremičnine. Hus je precizen, a rahločuten: vse številke, ki niso mere na stavbi, so mu v skrajno breme. Njegovemu naročniku pa je projekt zlasti poslovna transakcija, katere predmet in cilj je bivališče. Da se slednje v gabaritih sklada s socialnim statusom, je samoumevno v enaki meri, kot je – oksimoronično – samoumevna tudi topogledna diskretnost: *Za reprezentativnost mi ni, ker stane preveč denarja in tudi moje bistvo ni za to*, je 3. 12. 1932 odpisal zgroženemu stvaritelju lepega in dva dni zatem dodal še: *Notranja razdelitev [...] bo čisto preprosta*. Utilitarni gospodarnosti navkljub – oziroma ravno zaradi nje – je opisano poslovno razmerje lep primer duha zapoznele industrijske revolucije ter v enaki meri razsvetljeskega liberalizma, ki jo je pravzaprav omogočil. Presunljivo pa je, kako podroben psihološki vpogled dopušča korespondenca med arhitektom, ki mu projektantska praksa pomeni umetniški izraz, in brezprizivnim »veleposestnikom in industrialcem«, kot se je ta pustil nazivati: naročnikom in plačnikom, ki pa pač ne more mimo dejstva, da posluje z mislijo na svoj bodoči dom, in v formalno korespondenco, v kateri sicer ni besede odveč, za trenutek iskreno pripusti sebe: *moje bistvo ni to*.

Zdi se, da se *Vila blok Evropa* zoperstavlja duhu, katerega korenine segajo natanko v industrijsko revolucijo. Gradbena skupnost, v kateri naj se vsak čemu odreče in v zameno bo prejel solidarnost (Anja), ki naj bi bila njen glavni *princip* (Kolman), zveni utopično. Neoliberalni individualizem 21. stoletja skuša preseči prav v točki, ki vse očitneje postaja njegov simptom: izmikajoče se lastništvo nepremičnine. Toda duh socialne pravičnosti in enakih možnosti, ki bi utegnil biti podstat takšnega projekta, se izkaže za zablodo. Skupnost pomeni, denimo, prikladen razplet za par, *ki bi v resnici najraje imel kolibo iz klinkerja z vgradnimi omarami*, kot jima poočita arhitekt Demian Hribar. Rešilno bilko ambicioznima zdravniku in pravnici, ki sta si v upanju na poplačilo življenje postavila karseda po pravilih, a tik pred ciljem spoznala, da so se pravila spremenila in se poplačilo odmika. In kot v vsaki dobri zgodbi tudi v tej obstaja nekdo, ki se mu vse skupaj zlasti splača.

Če torej gradbeno skupnost jemljemo za alegoričen prikaz sodobne družbe, nas pač ne more presenetiti, da se ob prvi resnejši omembi denarja v njej hipoma (že spet) vzpostavijo razmerja, ki kažejo na paradoks tovrstnega partnerstva; denar je pač pogoj, stanovanje je (pač) luksuz. Na priljubljenem nepremičninskem portalu se sem ter tja pojavi kak oglas za staromeščansko stanovanje v Ljubljani, ki je opremljen s fotografijo izvirnega tlorisa, z malo sreče iz Husovih časov. Prek najmanjše sobe, umaknjene od bivalnega dela s krožnim tlorisom, v lepopisu naših (pra)babic piše »služkinja«. Vprašati se gre, ali je takšno razkritje historične stavbne dokumentacije resnično

le poskus praktične transparentnosti ali pa zgodovinski pastiš nemara cilja na točno določen segment kupcev, ki v obstoju prostorov za služinčad vidi ultimativno jamstvo za prestiž. Oziroma, kot ob omembi služkinje poreče Mihaela: *Mislím, da ne razumem več, kaj te moti, Anja. Socialni ali spolni element?*

Podobno kot bi citirana pradedkova korespondenca lahko služila za psihološko precizen biografski diptih, se projekt gradbene skupnosti Vila blok Evropa hitro sprevrže v socialni eksperiment. In če v vseh zgoraj naštetih primerih iz zgodovine književnosti stanovanjska stavba deluje kot prispodoba, kot nosilka simbolnega reda (ali pač njegovega propada), je simbolni pomen Vila bloka Evropa natanko v tem, da projekt – za arhitekta Demiana Hribarja *prostorska intervencija, must see objekt, predmet poželenja* – pade v vodo še pred položitvijo temeljnega kamna. Govoriti o utopiji je celo preveč visokoleteče, kajti vera v tovrstno bivanjsko slogo se zdi preprosto naivna, tako kot je ob gradnji vila bloka v centru mesta naivno verjeti v premoščanje socialnih in ekonomskih razlik. Navsezadnje pa je, kot kaže, naivno verjeti tudi v obstoj kulture dialoga in človeškega dostojanstva. *Svoboda mora vsebovati tudi dobro*, Brigita prepričuje arhitekta, medtem ko ta preverja svoj videz v telefonu in se požvižga nanjo. Premišljevalec in snovalec bivanjskega prostora ter iskalec lepega je namreč, v dobesednem in prenesenem pomenu, arhitekt fašizma: ob ljudeh, ki ne cenijo njegove umetnosti, fantazira o nasilju in kontejnerjih. Projektne partnerje sicer opominja, da *prostor določa človeka* in da je *skupnost nastala v imenu estetike. Estetika rešuje probleme*. Vendar jih tudi brez težav opsuje, ker so revni in noseči. Da se bo poslednja epizoda gradbene skupnosti zgodila *danes teden pri odvetniku*, je potemtakem pričakovan razplet za socialno partnerstvo, degradirano v golo pravno razmerje, ki se ima zlepa ali (še posebej) zgrda razdreti – lahko si samo predstavljamo – v časovno, finančno in psihično izčrpavajočem sodnem postopku.

Eno najbolj emblematičnih del, ki za osrednji motiv jemljejo nepremičnino, je Dickensova *Pusta hiša*. V jedru romana je spor med dediči hiše s tem imenom, ki je predmet več kontradiktornih oporok zapustnika. *Jarndyce proti Jarndyce* je sinonim za neskončno trajajočo pravdo, katere stroški presežejo vrednost spora, in Pusta hiša je simbol premoženja in navsezadnje človeške eksistence, ki ju zmelje okostenelo, zbirokratizirano sodno kolesje zgodnjeviktorijanske Anglije. Ta roman pa ni poseben le zato, ker je kot družbena kritika dejansko pripomogel k sodni reformi leta 1870, pač pa tudi zaradi edine pripovedovalke, ki jo najdemo pri Dickensu. Esther Summerson je ljubezniva in sočutna mlada ženska, ki so ji v otroštvu vcepili občutek manjvrednosti in prepričanje, da si ne zasluži pripoznanja in ljubezni. Prav zaradi tega dejstva, ki jo sicer dela za zgled krepostne in skromne viktorijanske ženske, je Esther celo nezanesljiva pripovedovalka: izrecno poudarja lastno nedoraslost pripovedovalski vlogi in hkrati razpolaga z informacijami, katerih pomena ne uvidi in si ga morda celo ne upa razumeti. Na drugi strani pa v *Pusti hiši* izmenično poslušamo še vsevednega pripovedovalca, ki v veličastnih zamahih slika gosto londonsko meglo in, v darwinistični maniri, megalozavra kot utelešenje pohlepa ob razcvetu industrijskega kapitalizma.

Ne moremo spregledati, da se kontrast med Dickensovima pripovedovalcema – za nameček na ozadju premoženjskega spora – precej sklada s kontrastom, ki v priredbi Barbare Hieng Samobor nastane med gradbeno

Tomo Tomšič

ANALIZI NA

... ..

Področje:

1. Naziv projekta / vsebine:	...
2. Področje / vsebine:	...
3. Področje / vsebine:	...
4. Področje / vsebine:	...
5. Področje / vsebine:	...
6. Področje / vsebine:	...
7. Področje / vsebine:	...
8. Področje / vsebine:	...
9. Področje / vsebine:	...
10. Področje / vsebine:	...
11. Področje / vsebine:	...
12. Področje / vsebine:	...
13. Področje / vsebine:	...
14. Področje / vsebine:	...
15. Področje / vsebine:	...

... ..

JOT.

Klara Kuk

skupnostjo in likom Mlade ženske. Kot duh viktorijanske sirote prebiva v omari in premlewa svoje pomanjkljivosti, strahove in dvome, ki od časov *Puste hiše* pa do danes v temelju niso nič drugačni, čeprav govori o družabnih omrežjih, konfekcijskih številkah in plačnih razlikah med spoloma. Njene teme so bodisi neposredno povezane z razprtijami na račun Vila bloka Evropa bodisi posredno izvirajo iz dobe in družbenih okoliščin, ob katerih se njegova idejna zasnova izkazuje za absurd.

Snovanje in izgradnja doma, temeljnega bivanjskega prostora, iz človeka slejkoprej izvabita njegov neretuširani značaj in predstave o življenju in svetu. Projekt kolektivne narave zato učinkuje enako kot na odru nešteto krat preizkušeni model nabora bližnjih si oseb, ki so na fizično zamejenem prostoru pahnjene v surovo iskrenost. Vprašati se je treba, ali naj na Vila blok Evropa gledamo kot na propad kolektiva ali vendarle, med vrsticami, kot na triumf posameznika, ki bi bil ob (preprosti) predpostavki zadostnega kapitala projekt zagotovo uspešno izpeljal. Še toliko bolj, če si metaforične razsežnosti vila bloka dovolimo zrelativizirati, češ, solidarnost je eno, zasebna lastnina pa nekaj čisto drugega. Mlada ženska v sklepnem prizoru govori o osamljenosti, in če jo skozi celotno igro lahko jemljemo kot sublimiran etični glas, kot zrcalno sliko komični drami, ki se nam po efektu snežene kepe odvija pred očmi, ji ob tovrstnem premlevanju individualizma velja na koncu prisluhniti dobesedno. Njena omara je sredi gradbišča namreč samo še zadnja v vrsti arhitektonskih prispodob. Nesojeni stanovalci Vila bloka Evropa sicer z zelo šik izrazjem, toda v pozitivističnem duhu najbolj *vintage* buržoaznega licemerstva praktično vsaki osebni okoliščini prisojajo korelat v stavbnem načrtu. Toda na človeško osamljenost tloris nima bistvenega vpliva.

Matevž Sluga

Nina Granda

KRALJICA DOMA IN NJEN PROBLEM BREZ IMENA

Nepremičnine določajo odnose. V petdesetih letih prejšnjega stoletja se je skupaj z rastjo gradnje enodružinskih hiš v ameriških predmestjih pojavila generacija visoko izobraženih žensk, ujetih v svojih predmestnih gospodinjstvih, kilometre stran od mestnih središč, obdanih s kupom različnih električnih naprav bele tehnike, ki so bile v času povojnega ekonomskega buma prodajni in oglaševalski hit. V eseju *The Feminine Mystique* (1963), ki je prejel Pulitzerjevo nagrado in so ga v knjižni izdaji prodali v več kot milijon izvodih, je novinarka Betty Friedan (1921–2006) ta občutek ujetosti predmestnih gospodinj opislala kot »problem brez imena«. Kazal se je v seriji resnih simptomov, kot so anksioznost, nevroza, nespečnost, alkoholizem, celo samomor.

Številne ženske, ki so uspešno končale fakulteto, so na pragu profesionalnih karier raje izbrale življenje, scela posvečeno skrbi za družino. Namesto da bi postale znanstvenice, inženirke ali podjetnice, so izbrale življenje gospodinje. Če bi se posvetile, na primer, fiziki ali arhitekturi, bi bilo to »neženstveno«. Betty Friedan piše: »Neko dekle je zavrnilo znanstveno štipendijo na Johns Hopkinsu, da bi sprejelo službo s polovičnim delovnim časom v nepremičninski pisarni. Pojasnila je, da je vse, kar si želi, točno to, kar si je želela vsaka druga ameriška mlada ženska: da se poroči, ima štiri otroke in živi v lepi hiši v ljubkem predmestju.

Predmestna gospodinja – to je bila sanjska podoba mladih ameriških žensk sredi 20. stoletja in predmet ženske zavisti po vsem svetu.

Predmestna gospodinja, s pomočjo tehnologije sodobnih naprav osvobojena trdega dela. Bila je zdrava, lepa, izobražena, prijazna; skrbela je le za svojega moža, svoje otroke in svoj dom. Našla je pravo ženskost in pravo izpolnitev. Kot gospodinja in mati je bila spoštovana kot partnerica moškega v njegovem svetu. Svobodno je lahko izbirala avtomobile, oblačila, naprave, supermarkete; imela je vse, o čemer so ženske kdajkoli sanjale.

Friedan opisuje, kako je v petnajstih letih po drugi svetovni vojni »feminine mystique«, mitska podoba ženske izpolnitve, postala jedro sodobne ameriške kulture. Milijoni žensk so se zgledovali po stereotipizirani podobi ameriške predmestne gospodinje, ki se vsako jutro pred oknom tipske hiše poslavlja od svojega moža, spusti četico otrok v šolo in se smehlja, ko vleče nov električni sesalec po brezhibnih kuhinjskih tleh. Gospodinjje so pekle domač kruh, šivale oblačila in ves dan vrtele nove pralne in sušilne stroje. Posteljino so menjale dvakrat in ne samo enkrat na teden, obiskovale so tečaje tkanja preprog v izobraževalnih centrih za odrasle in se smilile svojim

ubogim, zafrustriranim materam, ki so nekoč sanjale o profesionalnih karierah. Njihove edine sanje so bile biti popolne žene in matere; njihova edina borba pa, da pridobijo in obdržijo svoje može. Niso razmišljale o neženskih težavah sveta zunaj doma; sprejemanje težkih odločitev so prepustile moškim. Ponosne so bile na svojo žensko vlogo in na upravni obrazec vsakič ponosno zapisale: »Poklic: gospodinja.«

Toda Betty Friedan, po poklicu novinarka, je v pogovorih s temi ženskami, ki so izpolnjevale ameriške sanje, kar naprej prepoznava iste znake – simptome »problema brez imena«.

Če je imela ženska v petdesetih in šestdesetih letih prejšnjega stoletja določeno težavo, je vedela, da mora biti nekaj narobe z njenim zakonom ali z njo. Druge ženske so zadovoljne s svojim življenjem, je pomislila. Kakšna ženska pa je, če ne čuti te skrivnostne izpolnitve, ko voska kuhinjski pod? Tako sram jo je bilo priznati svoje nezadovoljstvo, da ni nikoli vedela, koliko drugih žensk je podobno nezadovoljnih. Večina žensk svojega problema ni nikomur zaupala. »V resnici ni nič narobe,« so si kar naprej ponavljale. »Nobenega problema nimam.«

A nekega aprila leta 1959 je Betty Friedan slišala mamu štirih otrok, ki je pila kavo s štirimi drugimi materami v predmestnem naselju, trideset kilometrov oddaljenem od New Yorka, ko je v tonu tihega obupa izrekla besedo »problem«. In druge so brez besed vedele, da ne govori o težavah s svojim možem ali otroki ali domom. Nenadoma so spoznale, da si vse delijo isti problem, »problem brez imena«.

Negotovo so se začele pogovarjati o tem. Kasneje, ko so pobrale otroke v vrtcu in jih odpeljale domov, kjer so zadremali, sta dve izmed žensk izbruhnili v jok, v olajšanem spoznanju, da nista sami.

Betty Friedan je začela spoznavati, da »problem brez imena« delijo številne ženske v Ameriki.

Enaka znamenja je videla v predmestnih rančih in polkletnih hišah na Long Islandu; v New Jerseyju in okrožju Westchester; v kolonialnih hišah v predmestju Massachusettsa; na terasah v Memphisu; v dnevnih sobah Srednjega zahoda. Včasih je Betty Friedan sama začutila problem, ne kot novinarka, temveč kot predmestna gospodinja, saj je v tem času tudi sama vzgajala tri otroke v okrožju Rockland, New York.

Kaj je »problem brez imena«? Kakšen je bil ta problem, za katerega ni bilo besed, ko so ga ženske poskušale izraziti? Včasih je ženska rekla: »Počutim se nekako prazno ... neizpolnjeno.« Ali pa je rekla: »Čutim, kot da sploh ne obstajam.« Včasih je zatrla ta občutek s pomirjevali. Včasih je mislila, da je problem v njenem možu, ali v njenih otrocih, ali da je tisto, kar dejansko potrebuje, preureditev doma, preselitev v boljšo sosesko, afera ali še en otrok. Včasih je šla k zdravniku s simptomi, ki jih je komaj mogla opisati: »Utrujena sem ... Tako se užalostim zaradi otrok, da me to prestraši ... Jokala bi kar brez razloga.« (Clevelandski zdravnik je to poimenoval »sindrom kužne gospodinje«.) Številne ženske so pripovedovale o velikih krvavih mehurjih, ki jim izbruhnejo po rokah. »To pogosto vidim pri teh mladih ženskah s tremi, štirimi, petimi otroki, ki se čez dan pogrezajo v svoja pomivalna korita. Vendar ni zaradi detergenta in ni ozdravljivo z mazili,« je še povedal zdravnik.

Kakšno zvezo ima problem predmestnih gospodinj s stanovanjsko problematiko v Evropi tri četrtine stoletja kasneje? Zdi se, da kar veliko; nekatere samoumevnosti se le stežka spreminjajo. Dobro je, da se jih zavedamo,

Matic Lukšič

Lara Wolf

pa četudi jih morda niti ne želimo spremeniti. Če bi danes opisali stanovanjski ideal, bi bila to za večino še vedno predmestna hiška z vrtom, še posebej za mlade družine z otroki. In tudi danes je samoumevno, da mati posveča več svojega časa skrbi za otroke, moški pa izpolnjevanju svojih kariernih ciljev.

To sicer ni ozaveščeno kot problem, vpeto je v našo vsakdanjo normalnost kot naravno stanje, tako kot sanje o hiški z vrtom. Izrazi se mimogrede, v hitrih opazkah, tako kot tam, ko se Aleks in Mila pogovarjata o svojem deležu v stanovanjski skupnosti Vila blok Evropa.

ALEX: Oprosti, žal mi je, tudi jaz sem nervozen, ja? Reči hočem samo, da če zdajle stisneva zobe, bova v dveh letih iz hudega ven, imeli bomo družino, nepremičnino in jaz opravljeno specializacijo.

MILA: Pa jaz?

ALEX: Izpit prestaviš za eno leto, se vrneš, ga opraviš, in potem imava pred sabo še celo življenje.

Kako samoumevno je, da bo Mila za nekaj časa zamrznila svoje življenje, da se bo posvetila družini, in kako samoumevno je, da se bo Aleks ta čas posvečal svoji obetavni karieri.

Nekatere stvari se niso spremenile. Nepremičnine od nekdaj določajo razmerja v družbi. To velja za ves svet. Izražajo, kdo je v družbi uspešen in kdo ne; kdo bo živel bolj udobno, z dovolj časa za posvečanje karieri in socialni izpolnitvi, in kdo se bo moral ves čas boriti za osnovne pogoje. Uspešnost lastnikov domov se izraža v merilu, ki pogosto presega zgolj eno generacijo; izraža, kako premožni so starši, stari starši. Lastništvo ali nelastništvo nepremičnine je – usodna popotnica za življenje.

Dostopnost stanovanj za različne ljudi je najbolj kompleksna in celostna izkaznica razvitosti in ekonomske, socialne in ustvarjalne zrelosti družbe. V urbanih središčih, kjer je večina možnosti za delo, so cene stanovanj značilno nedostopne. Tam svojo priložnost za visok zaslužek dobijo nepremičninski špekulanti, številni ljudje, predvsem mladi, pa so prisiljeni drugje iskati rešitve svojega stanovanjskega problema. Urbanizma, ki bi skladno s potrebami in občutljivo za kontekst načrtoval prihodnost naših mest, tako rekoč nimamo. Namesto tega imamo nekakšen politični aparat mehke korupcije, kjer se prostor oblikuje glede na višino donacij temu ali onemu klubu. Posledično imamo stihijski razvoj mest in razpršeno pozidavo podeželja, kjer si ljudje sami, kot vejo in znajo, rešujejo osnovne bivanjske potrebe.

Tako nastajajo predmestja, kjer so si ljudje od srede 20. stoletja naprej v lastni režiji postavili svoje hiše, pogosto prevelike vila bloke, namenjene več generacijam. Iz spalnih predmestij vsak dan migrirajo v službo v mesta in nazaj. Toda takšno izolirano programsko coniranje v spalnih naseljih se je izkazalo za neoptimalno, saj ljudje za izpolnjeno življenje potrebujemo stike z drugimi, potrebujemo naključja in priložnosti, ki jih generirajo mesta, raznolikost in živahnost. Prevelike hiše na podeželju danes tako ostajajo prazne, mladi pa v mestih ostajajo brez realnih možnosti za reševanje stanovanjskega problema.

Stanovanjske skupnosti so način, kako skupina ljudi skupaj rešuje stanovanjski problem. Prednost takšnega povezovanja so nižji stroški nakupa parcele, komunalnih priključkov, pridobivanja dovoljenj, deljena odgovornost

in življenje v povezani skupnosti, utemeljeni na medsebojni skrbi, zaupanju in spoštovanju, ki omogoča socialno mrežo in varnost. Stanovanjske skupnosti, na primer v obliki stanovanjskih zadrug, so idealen scenarij, ki pa v Sloveniji v realni praksi še ni zares zaživel. Eden izmed razlogov je, da banke ne omogočajo skupnostnih kreditov za takšne gradnje. To pa pri zahtevnem skupnem projektu, kot je večja stanovanjska stavba, dopušča ali še poudarja razlike med člani skupnosti. Skupni projekt zahteva medsebojno zaupanje, to pa vsaj približno enakovreden položaj vseh članov. Toda kaj se zgodi v primeru, da člani niso v enakovrednih položajih, ne ekonomsko, ne socialno, ne generacijsko? Prav s takšnimi medsebojnimi razlikami se sooča stanovanjska skupnost Vila blok Evropa. Kot izpostavi Frenk –

FRENK: Stop. Smo (mi) sploh prava kombinacija?

Zagotoviti pogoje za povezovanje ljudi v skupnostne projekte, kot je gradnja zadrug, je ključno politično vprašanje, ki ga žal ne rešujemo uspešno; pa čeprav v ta namen ustanovljamo številne institucije, celo ministrstva. Takšno povezovanje lahko nastane le v družbi, ki je dosegla enakopravnost na različnih področjih.

Da bi olajšali povezovanje v skupnosti; stanovanjske, pa tudi druge, obstaja nekaj načinov. Rast zaupanja temelji na ustvarjanju priložnosti za delo za vse, ki zmorejo in želijo delati, poleg tega bi za povezovanje v skupnosti lahko nudili ugodnejše bančne kredite, olajšali pa bi lahko zagonetno birokracijo in skrajšali izjemno dolge postopke pridobivanja dovoljenj. Korak v pravo smer bi bil spodbujanje razvoja večjih stanovanjskih projektov, s prilagodljivimi tlorisnimi zasnovami, ki bi ustrezali mladim, pa tudi družinam. Tu pa je pomembno tudi, da se država osredotoči na politike, ki podpirajo enakost spolov na trgu dela, omogočajo dostop do izobraževanja in usposabljanja ter spodbujajo fleksibilen delovni čas. S celovitimi pristopi bi lahko izboljšali dostopnost stanovanj in ustvarili bolj uravnoteženo družbeno okolje.

V težavno situacijo je vpleteno tudi razmerje med spoloma. Pogosto se zgodi, da so še posebej prizadete mlade ženske, saj se še vedno soočajo z manj priložnostmi za napredovanje in nižjimi plačami v primerjavi s svojimi moškimi kolegi.

Šele ko bomo resnično zagotovili enakopravnost, se bomo lahko soočili z vprašanjem, bistvenim za vsako, ne le stanovanjsko, skupnost: kako v različnosti zagotoviti enake izhodiščne pogoje za vse?

Vrnimo se k eseju Betty Friedan, ki se zaključuje z ugotovitvijo »Problem brez imena«, ki se danes prebujajo v mislih številnih ameriških žensk, daljnosežnejši od izgube ženstvenosti, prekomerne izobrazbe ali zahtevnosti domačega življenja. Je bistveno bolj pomemben, kot si kdorkoli priznava. »Problem brez imena« je ključ do teh drugih novih in starih problemov, ki so že leta mučili ženske ter begali njihove zdravnike in terapevte. Morda je to ključ do naše prihodnosti. Ne moremo več ignorirati tistega ženskega glasu, ki pravi: »Želim nekaj več kot svojega moža, svoje otroke in svoj dom.«

Toda kako doseči nekaj več, če je svoj dom še vedno nerešena uganka? Nepremičnine določajo odnose.

Tina Potočnik Vrhovnik, Joseph Nzobandora – Jose, Bernarda Oman, Lara Wolf, Karin Komljanec, Tomo Tomšič, Ajda Smrekar, Gregor Gruđen, Matic Lukšič, Klara Kuk, Boris Ostan, Matevž Sluga

Lutz Hübner

VILLA EUROPE

Richtfest, 2012

Comical drama

First Slovenian production

Opening 1st April 2025

Translator, author of adaptation, director **BARBARA HIENG SAMOBOR**

Dramaturg **EVA MAHKOVIC**

Set designer **DARJAN MIHAJLOVIĆ CERAR**

Costume designer **BJANKA ADŽIĆ URSULOV**

Composer **VAL FÜRST**

Language consultant **MAJA CERAR**

Lighting designer **ANDREJ KOLEŽNIK**

Sound designer **SAŠO DRAGAŠ**

In the performance some characters quote historian Timothy Snyder and writer Roxane Gay.
An excerpt from *Breakin' Up the House* by Colin James is used in the performance.

Stage managers **Sanda Žnidarčič** and **Selena Trontelj**

Prompters **Nataša Pevec** and **Selena Trontelj**

Technical director **Janez Koleša**

Stage foreman **Matej Sinjur**

Head of technical coordinators **Boris Britovšek**

Sound masters **Sašo Dragaš** and **Matija Zajc**

Lighting masters **Andrej Koležnik** and **Aljoša Vizlar**

Hairstylists and make-up artists **Anja Blagonja**, **Sara Dolinar** and **Alja Pečelin**

Wardrobe mistresses **Sara Kozan** and **Dijana Đogić**

Property master **Andrés Alejandro Klemen**

The set was made under the supervision of master **Vlado Janc** and costumes under the supervision of mistresses **Irena Tomažin** and **Branka Spruk** in the ateliers of Ljubljana City Theatre.

Cast

VERA, a property holder **AJDA SMREKAR**

LUDGER, a businessman **GREGOR GRUDEN**

ANJA, a youth center manager

TINA POTOČNIK VRHOVNIK

KOLMAN, a financier

JOSEPH NZOBANDORA – JOSE

BRIGITA, a retired historian **BERNARDA OMAN**

SERGEJ, a retired restaurateur **BORIS OŠTAN**

MIHAELA, a cellist **KARIN KOMLJANEC**

FRENK, a music school manager **TOMO TOMŠIČ**

MILA, an attorney **KLARA KUK**

ALEKS, a surgeon **MATEVŽ SLUGA**

DEMIAN HRIBAR, an architect **MATIC LUKŠIČ**

YOUNG WOMAN **LARA WOLF** as guest

Eleven people are planning to invest money in a luxury house with seven residential units. They want to create their own living environment, a social and residential context for their future. They are of different ages, wealth, experience, outlook, but they are determined to adapt in the name of a common goal. Expectedly, different views on architectural aesthetics and living standards emerge. Many surprising and unexpected things happen. Information, truth and prejudice come to light that completely skew the course of events.

Lutz Hübner, born in Heilbronn in 1964, is one of the most often produced German playwrights. He is a philosopher, sociologist, literary theorist, linguist and actor by training. Initially ignored by many critics, in recent years the professional public has completely reversed its position and his mildly sarcastic depictions of the pathologies of contemporary European society are really successful. Some analysts even compare him to Molière.

Director Barbara Hieng Samobor has staged several successful plays in the Ljubljana City Theatre, including *3 Winters* (2016) and *Three Million Minutes* (2020). In recent years, she has been trying to sharpen her productions with radical adaptations, bringing them even closer to contemporary audience.

Pokrovitelj
Mestnega gledališča ljubljanskega

Energija za življenje

Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega
Letnik LXXV, sezona 2024/2025, številka 9
Izdaja Mestno gledališče ljubljansko
© 2025 Mestno gledališče ljubljansko

Za izdajatelja **Barbara Hieng Samobor**
Urednice **Alenka Klabus Vesel, Eva Mahković, Petra Pogorevc, Ira Ratej**
To številko je uredila **Eva Mahković**
Lektorica **Maja Cerar**
Fotograf **Peter Giodani**
Oblikovalka **Mojca Višner**

Tisk **MatFormat**
Naklada **500 izvodov**
Ljubljana, Slovenija, april 2025

Po 13. točki prvega odstavka 42. člena ZDDV-1 davek ni obračunan.

SEZONA 2024/2025

www.mgl.si
info@mgl.si
01 4258 222